

арабських авторів. Також колекція мікрофільмів содержит копії трудов відомих західних орієнталістів.

Наконець, найбільше інтересну і об'ємну групу матеріалів із архіву Бейліса образує переписка луганського востоківедів з колегами із інших міст і країн. В архіві фонду Бейліса збереглися листи, отримані ним від колеґ із востоківедів центрів Радянського Союзу і Західної Європи. Найбільше ранніми із них являються листи відомого харківського востоківедів А.П. Ковалевського. Коло істориків-орієнталістів, з котрими В.М. Бейліс був у переписці, досить обширний і включає імена вчених, котрі в своє час отримали світову визнання. Серед них необхідно згадати А.П. Новосельцева, З.М. Буникова, А.Б. Халідова, П.А. Грязневича, В.Ф. Мінорського, К. Казна, А.Р. Шихсаїдова, Л.А. Семёнову, Л.І. Надірадзе, Е.І. Прицака.

Матеріали фонду Бейліса, відносно недавно ставши доступними для дослідників, представляють немалу цінність як для дослідження біографії самого вченого, так і для вивчення історії розвитку вітчизняного востоківедів в другій половині ХХ в.

Сидорчук Т.М. (Київ)

**ОСОБИСТІ ТА НАУКОВІ ДОКУМЕНТИ
А. КРИМСЬКОГО В АРХІВІ О. ПРИЦАКА
ЯК ДЖЕРЕЛО ДЛЯ ІСТОРІЇ
ТА ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ
СХОДОЗНАВЧОЇ НАУКИ В УКРАЇНІ**

1. Серед обов'язків і завдань НАН України по гідному вшануванню академіка А. Кримського його учень О. Прицак назвав дві справи, що в першу чергу залежать від науковців, а саме: написання документальної біографії вченого та підготовка і видання повного зібрання творів разом з епістолярною спадщиною. Для виконання обох завдань є важливою інформація про місцезнаходження збережених особистих документів, наукових матеріалів, рукописів, листування А. Кримського і спогадів про нього. Окрім відомих архівних та бібліотечних фондів Києва, Москви, Санкт-Петербурга, Львова, де зберігається

рукописна і надрукована спадщина, а також особисті документи А. Кримського, поза увагою дослідників не повинні залишитися фонди наукових і навчально-освітніх закладів, в яких можуть перебувати оригінальні і науково цінні матеріали, пов'язані із життям та науковим доробком вченого. Одним із таких закладів є Національний університет «Києво-Могилянська академія», в науковій бібліотеці якого з 2007 р. зберігається бібліотечна і архівна колекція Омеляна Пріцака. У ході первинного розбирання та систематизації архіву О. Пріцака виявлені документи, що, безсумнівно, належать до унікальних і цінних із точки зору реконструкції біографії та цілісного дослідження науково-творчої спадщини А. Кримського.

2. Безпосередня перша зустріч А. Кримського і О. Пріцака відбулася у Львові у січні 1940 р. У статусі аспіранта А. Кримського О. Пріцак перебував лише півроку, із квітня по жовтень 1940 р., оскільки був мобілізований у Радянську армію. З початком війни О. Пріцак брав участь у воєнних діях на території України, а А. Кримський в липні 1941 р. був вивезений НКВС із Києва до Харкова і далі до Кустанаю. Попри недовготривалу наукову співпрацю А. Кримського і О. Пріцака, а також багаторазові зміни місця проживання останнього протягом післявоєнного періоду, він збирав і зберігав документи і матеріали свого вчителя, які після довгих просторових і часових «мандрів» повернулися до Києва.

3. У архіві О. Пріцака зберігаються матеріали А. Кримського, що систематизовані за такими групами: а) наукові і творчі матеріали; б) біографічні матеріали; в) фотографії; г) матеріали інших осіб. Найбільш цінними матеріалами групи «а» є рукописи окремих розділів праці «Історія хозар», а також прижиттєві машинописні тексти окремих праць із рукописними правками вченого. Група біографічних матеріалів містить, зокрема, посвідчення дійсного члена Академії наук УРСР і членський квиток Професійної спілки працівників наукових установ А. Кримського. Серед фотографій значну історичну цінність мають три фотографії сесії арабістів у Ленінграді 1937 р., де на звороті кожної рукою А. Кримського написані імена зображених колег. У групі матеріалів інших

осіб зберігаються два унікальні документи, що мають велике наукове і історико-культурологічне значення та безпосередньо пов'язані з А. Кримським, а саме: рукопис «Подорож патріарха Макарія» з автографом А.Кримського і його переклад російською мовою Т. Кезми.

4. Окрім оригінальних документів А. Кримського в архівній колекції О. Прицака зібрані копії рукописних архівних документів, машинописних текстів і друкованих праць вченого. Декілька робіт А. Кримського 1930-х рр. були перекладені англійською мовою в 1970-х рр. тодішньою студенткою Гарвардського університету Е.-М. Лучків-Субтельною, машинописні тексти яких зберігаються в архівній колекції О. Прицака. Окрему групу складають праці різних дослідників особистості А. Кримського, зокрема, машинописи та копії надрукованих статей І. Смілянської, газети і газетні вирізки зі статтями М. Веркальця, А. Дуна, Г. Зленка, І. Ільєнка, В. Сарбея та ін.

5. У розділі «Наукові і творчі матеріали» архіву О. Прицака окрему групу складають статті, тексти доповідей, промов вченого, присвячені А. Кримському, зокрема рукописи, виписки з різних джерел і нотатки, що не увійшли до друкованих праць, і які містять важливу наукову інформацію з точки зору дослідження біографії і наукової спадщини обох вчених.

6. Документи А. Кримського в архіві О. Прицака містять важливу інформацію біографічного і наукового характеру самого вченого, а також його колег (А. Шмідта, Г. Крачковського, В. Струве, А. Якубовського) і учнів (Т. Кезми, О. Прицака). Збережені рукописи праць А. Кримського та їхні машинописні прижиттєві варіанти із правками вченого є цінними науковими матеріалами для дослідження його творчої лабораторії, а також для підготовки до видання його праць, зокрема «Історії хозар».

7. Поряд з Інститутом рукописів ЦНБ ім. В. Вернадського, де міститься найбільший в Україні особовий архівний фонд А. Кримського, в Науковому архіві НаУКМА зберігається цінна колекція оригінальних документів вченого, без вивчення і введення в науковий обіг яких дослідження його наукової біографії і діяльності буде неповним.